

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. Posamezne številke po 10 v.

RUDAR

Reklamacije so proste poštnine. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani Ilirska ulica 22, prvo nadstropje.

..... Glasilo slovenskih rudarjev.

Rudarji! Tovariši!

Dne 21. oktobra je pričel državni zbor zopet zborovati. Po stari navadi se bodo meščanski poslanci pečali zopet z državnimi potrebami, ki jih zahteva vlada in jih bodo s hlinjenim mrmanjem dovolili, hoteč s tem prikriti delavnemu ljudstvu svojo služabniško naravo. Vedno večje prihajajo človeške in denarne žrtve, ki se nalagajo delavstvu. Toda za izvedbo mnogih važnih delavskih varstvenih zakonov pa nimajo niti vlada niti meščanski poslanci ne denarja, ne časa, ne dobre volje. Prirojeno sovraštvo do delavstva brani namreč meščanskim strankam, da bi uvedle zakonite naredbe, ki bi ščitile delavstvo pred kapitalistiško dobičkaželjnostjo.

Socialno zavarovanje, ki ga pričakujejo gladni invalidi in starčki, še tudi ni rešeno, kljub temu, da so meščanski poslanci po vseh volilnih shodih slovesno izjavljali, da smatrajo uvedbo invalidnega in starostnega zavarovanja kot svojo prvo in najvažnejšo dolžnost. Gospodje so lagali! S tem, ker se je izvedba socialnega zavarovanja odložila do negotovega časa, so tudi rudarji hudo oškodovani. Rudarji namreč pričakujejo, da se z uvedbo socialnega zavarovanja odpravijo sramotne v nebo kričeče razmere v bratovskih skladnicah, posebno pa da se uvede nezgodno zavarovanje.

Ko so socialni demokrati v državnem zboru opazili, da vlada in meščanski poslanci spravljajo vedno več in novih vprašanj v razpravo, zaradi česar postaja hitra izvedba socialnega zavarovanja vedno bolj negotova, so predlagali v državnem zboru že leta 1910, da naj se rudarji nemudoma, torej še preden se izvede socialno zavarovanje, priklonijo teritorialnim (krajevnim) nezgodnim zavarovalnicam. Tudi tej zahtevi so se vlada in meščanski poslanci stanovito izogibali. Končno je po dveh letih vlada pritrdila temu, da se naj za rudarje ustanovi še pred izvedbo socialnega zavarovanja samostojna nezgodna zavarovalnica. Dotično predlogo je vlada predložila tudi državnemu zboru.

Sedaj mora biti daljna naloga rudarjev, ki morajo poskrbeti za to, da postane predloga glede nezgodnega zavarovanja čimprej zakon, in da čimprej dobe pohabljeni kakor tudi vdove in sirote smrtnih ponesrečencev nezgodno rento.

Jasno in razločno naj čuje vlada, da rudarji ne marajo več gledati, da bi se izvedba nezgodnega zavarovanja še dalje zavlačevala. V ta namen se bodo vršili shodi

z dnevnim redom:

»DRŽAVNI ZBOR IN ZAVAROVANJE RUDARJEV PROTI NEZGODAM.«

V Zagorju: v nedeljo dne 26. oktobra ob 3. popoldne v dvorani g. R. Michelčiča.

V Trbovljah: v nedeljo dne 26. oktobra t. l. ob 3. popoldan na dvorišču Delavskega doma.

V Hrastniku: v nedeljo dne 26. oktobra t. l. ob 9. dopoldan v dvorani Konzumnega društva.

V Idriji: v nedeljo dne 26. oktobra t. l.

V Spod. Idriji: v nedeljo dne 26. t. m. ob 1. popoldan v gostilni g. Stefana Lapajmeta.

Rudarji, delavci in delavke, ki ste pri rudnikih vposleni, vsi na shod! Nihče naj ne ostane doma!

Sklicatelji.

Grozovita jamska katastrofa na Angleskem.

V rovu »Universal« v Sengheniddu je v torek dne 13. t. m. strahotna eksplozija zahtevala okolo petsto človeških žrtev. Zogljena, raztrgana trupla spravljajo iz rogov, v katerih še vedno divja požar. Ni še pojasnjen vzrok podzemeljskega požara; ali če upoštevamo, da poplača leto za letom okolo tisoč človeških življenj pridobivanje premoga, tedaj tudi lahko trdimo, da zavaja kapitalizem profitarški pohlep, da varčuje z dragimi varnostnimi napravami in da mu je človeško življenje mnogo manj vredno od zlata. Pol tisoča mrtvih rudarjev v Sengheniddu je strašen opomin. Strahotne nezgode ne smemo smatrati kot udarec usode, temveč krepka izpodbuda naj bo proletarskim bojevnikom, da izsilijo kapitalizmu vso varnost za svoje življenje po rudnikih in tovarnah, ki jo noče dati prostovoljno.

Takoj ko je izbruhnil ogenj v rovu, je odšlo rešilno moštvo na delo, ali prišli so le kakih 50 metrov v notranjost rova, kjer gori. Ponesrečenci so še dve milj od rešiteljev. Oblasti so skoraj brez upanja, da bi dobili še koga od ponesrečencev pri življenju. Nezgoda v rudniku je še strašnejša, ker ni zahtevala le življenja 500 rudarjev, temveč je prizadela nešteto družin. Tako poročajo o ženi, kateri je vzela katastrofa moža, štiri sinove in tri brate. V torek ob desetih zvečer so morali prenehati z rešilnim delom; nadaljevali bodo šele tedaj, ko pogase ogenj ali pa bodo morali čakati, da ugasne ogenj sam od sebe. Ob pol dvanajstih ponoči se je potem posrečilo moštvo, da so zadušili ogenj v rovu Lancaster. Trupla, ki so jih spravili na dan, so pa tako raztrgana in pohabljena, da ni mogoče nikogar spoznati. Cele družine, od pet do sedem oseb, so med mrtvimi in pogrešanimi. V vsem okraju ni ene družine,

ki ne bi bila izgubila pri nesreči enega člana ali več. Rešilno moštvo je delalo vso noč in ves dan z največjim naporom in spravili so na varno 489 še živih rudarjev, od katerih je pa mnogo tako ranjenih, da so jih prepeljali v bolnišnico. 418 rudarjev je pa neizogibno izgubljenih.

Dvesto mrtvih rudarjev so spravili do srede zvečer iz rogov. Strahoten, pretresljiv pogled je bil, ko so s košem, s katerim se vozijo rudarji v jamo, neprenehoma dvigali truplo za truplom in ko so rudarji v nepregledni vrsti nosili mrtve tovariše v rudniško hišo, kamor so polagali žrtve drugo poleg druge na tla. Spoznati ni skoraj nobenega. Ker je bila eksplozija tako silovita, je mnogim rudarjem odtrgalo ude, drugi so zopet po obrazu tako ožgani, da ni spoznati niti ene poteze. Rešeni rudarji pripovedujejo, da gori v notranjosti jame še vedno in da je edino upanje, da se rešijo pogrešani rudarji v tem, če zbeže v oddaljene dele jame. Ali tudi to upanje je zelo majhno, ker so se odtrgale po vsej jami velike skale, zlomile so se tudi lesene opore in ker zapirajo pot zlomljeni hunti in bruni. Kljub temu, da inajo rešilci krinke na obrazih in aparate, ki jim dovajajo kisik, morajo vsled strupenih plinov prekiniti od časa do časa z delom.

Zadnja poročila od srede pravijo, da je 540 rudarjev brezdvomno postalo žrtev eksplozije. Vsekakor bo pa število žrtev še večje, ker je med rešenimi rudarji mnogo tako težko ranjenih, da ne bodo okrevali. Vzroki nezgode še niso pojasnjeni. Vodstvo rudnika zatrjuje, da so vse varnostne naprave dobro funkcionirale; preiskava, ki je že v tiru, bo dognala, koliko je resnice na tej trditvi. Dejstvo pa je, da je primanjkovalo vode za gašenje in da se je rešilnemu moštvo šele drugi dan posrečilo zadušiti ogenj.

Posebni poročevalec lista »Daily Mail« je govoril z rešenim rudarjem Sidney Gregoryjem, ki je pripovedoval: »Delal sem v rovu Lancast. Ob osmih zjutraj sem zasljal dva močna udarca. Rov se je napolnil z dimom in zrak je postal težak. Naenkrat nas je obdajal gost oblak premogovnega prahu in dima. Poleg mene je delal mal dečko. Komaj dva koraka naprej sva videla. Vsa obupana sva tekla po galeriji, ko sva naenkrat zadela ob ognjegase, ki so nam kazali, naj kreneva navzgor. Za nama je vse prasketalo in se podiralo. Končno sva vendar prišla do koša. Deček je bil že skoraj nezavesten. S tovarišem sva ga potegnili kvišku. V rovu je vladal vzoren red. Mirno, kakor bi se ne bilo nič zgodilo, je delalo rešilno moštvo. Mnogo rudarjev, ki so jih pravkar rešili, je hotelo z vso silo nazaj v goreči rov, da

LISTEK.

Od Dunava do Vardarja.

Spisal Hugo Šule, poslovenil Ivan Tokan.

(Konec.)

Tako prijazno seveda ni povsod. V okolici Kumanovega, kjer je razsajala bitka, izgledajo vasi in kmečki domovi precej drugače. Strgane strehe, podrte hiše in črna pogorišča, to so znaki, ki oznanjajo posledice plemenite tekme Krupovih in Snajderjevih topov za razdirajočo moč. Prikazujejo se zoperne slike, ki tu in tam zadobivajo jako čudne oblike, tako na primer izgleda minaret (stolpič) majhne džamije (turška cerkev), katera stoji sredi polja pri Tabonovcu, kakor bi mu kdo bil z enim mahljajem odsekal glavo.

Tam pri Tabonovcu, kjer je bitka bila najhujša je vlak na odprti progi obstal do malega dve uri tako, da sem imel dovolj časa ogledati si ne samo znamenja boja, ki se je tukaj odigral, od infaterijskih lopat dvignjene kopice prsti in od granat razrito zemljo, temveč nudila se mi je tudi prilika, da se mi je bližje razložilo, kako je ob času bojev tukaj bilo.

Nalogo, ki so jo tukaj Srbi imeli, v resnici ni bila lahka, kajti daleč na okoli se razteza večinoma raven svet, ki pred kroglijami sovraž-

nika ne nudi prav nikakega zavetišča. Temu nasproti so imeli Turki svoje najmočnejše postojanke tam na onih golih, mirno kakor nizka streha se povzdigujočih gričah, iz katerih so obvladali vso širno okolico in katere so Srbi vpricho morilnega ognja Turkov zelo težko zavzeli. Navzlic vsemu temu pa zmaga Srbov ni bila nič čudovitega, kajti poraz Turkov je bil takorekoč neizogiben, ker so Turki imeli opraviti s tako premočjo Srbov, kakršne niso pričakovali. Bitka pri Kumanovem je bila slično podobna oni pri Wörthu. Iz natančno istih razlogov, vsled katerih so nekdanji podlegli Francozi tamkaj, so tudi Turki morali tukaj pred Srbi v velikanski naglici in splošni zmešnjavi bežati. Tega se v Srbiji zavedajo, za to pa tudi zmagi pri Kumanovem ne pripisujejo nobene posebne važnosti. Posebno ponosni pa so Srbi na zmago svoje armade pri Bitolju. Ravno zmaga pri Bitolju, ki je v evropski javnosti vzbudila jako malo zanimanja, je bila ena najslabjših izmed vseh tekem cele balkanske vojne, ker so imeli Srbi tukaj opraviti z zelo močnim sovražnikom, ki jim je po svojem številu komaj zaostajal in ki se je vrh tega nahajal v dobro kritih postojankah, katere je poleg tega še na celi črti kril visoko narasli gorski hounrniki.

Ko sem se vrnil k vlakom, vladalo je tamkaj veselo življenje. Slišati je bilo brenkljajoče glasove neke tamburice, nekaj mladih vojaških novincev pa je ob zvokih te tamburice v prič-

kumanovskega bojišča plesalo svoje kolo.* Kar na enkrat je nenadoma skočil iz stopnic voza prvega razreda neki poročnik med plesajoče rekrute, prijel je enega izmed njih za roko in je z njim vred pričel veselo plesati kolo tudi on, ne da bi se tudi le eden izmed teh kmečkih vojakov v najmanjšem začudil nad vedenjem tega oficirja. Pri nas bi ta oficir gotovo, vsled njegovemu stanu neprimerne vedenja prišel pred častno sodišče. Ker pa je ta poročnik že popreje napravil na me nekaj čuden vtis s tem, da je poleg neke klobase pojedel z največjo slastjo tudi celo glavico česna, sem skušal izvedeti nekaj bližjega o njem, kar se mi je tudi posrečilo. Moje začudenje pa je bilo veliko, ko so mi povedali, da ima ta na videz zdravi in krepki poročnik v sebi dve umetni rebri. Pri Prilepu mu je sovražna kroglja prevrtala prsi, več tednov se je nahajal v smrtni nevarnosti in da ga je bilo mogoče ozdraviti so mu morali izrezati nekaj kosov reber in sedaj, ko je njegova mladost in trden organizem vse to prestal, pleše ta mladi mož zopet veselo svoje kolo in gre ravno tako veselo drugič v bojno črto, kjer bo neustrašeno vnovič gledal v obraz režeče se smrti.

Končno se je vlak zopet začel pomikati in smo eno uro pozneje dospeli v Kumanovo. Še dolgo predno smo dospeli na postajo, sem od daleč na grebenih dveh višin zapazil dve mo-

* Kolo, srbski narodni ples.

rešijo svoje tovariše.« Isti list piše dalje: »Na temnem griču nad jamo čakajo starčki, žene in otroci, sploh vsi, ki imajo koga v jami. Kljub temu, da so zaprti vse dohode k rovom, se je posrečilo rudarskim ženam, da so prišle k rovom, kjer vijejo roke in milo prosijo pojasnil, kaj da je z njihovimi svojci. Žena, ki ima v rovu soproga, štiri sinove in tri brate, je hotela vpričo tisočglave množice izvršiti samomor. Razburjenje narašča od minute do minute in mnogo čakajočih je že zblaznelo. Upanje, da bi rešili tudi le enega od onih, ki so še zaprti v rovih, izginja bolj in bolj.«

Več solidarnosti in razredne zavednosti.

(Dalje.)

Solidaren biti in solidarnost vršiti je dolžnost vsakega posameznega člana in ne morda samo le funkcionarjev organizacije. Med to dolžnost spada v prvi vrsti tudi sodelovanje v strokovni organizaciji, torej sodelovanje v skupini oziroma vplačevalnici sami. Vsak naj bi organizaciji žrtvoval vsak mesec po dve uri, to se pravi, vsak mora priti na mesečne shode, ki jih mora skupina oziroma vplačilnica, ako hoče redno delovati, redno sklicevati. Točno obiskovanje teh shodov je dolžnost vseh članov brez izjeme, in le tehtni razlogi smejo za odsotnost posameznika biti merodajni. Naznanilo shoda smatrajo dandanes mnogi člani le za neko formalnost in tudi funkcionarji v mnogih slučajih smatrajo svojo dolžnost za izvršeno, ako so poskrbeli za objavitve dotičnega naznanila v časopisu. Ker pa navadna naznanila, ki se jih čita in tudi ne, deloma tudi pozabijo, nikakor ne zadostujejo, posebno ne pri onih članih, kojih mišljenje, kar se tiče solidarnosti, ni še dosti utrjeno, morajo prepričani člani iz dolžnostnega čustvovanja energično pomagati pri agitaciji za obisk shoda. Treba je torej vršiti solidarnost.

Na shodu je pravi prostor za to, kjer člani lahko izražajo svoje želje in pritožbe in ravno narobe je, če se člani te prilike ne poslužujejo, pač pa včasih kje v kakem kotu gozdinajo. Dobro obiskan shod ima gotovo vse drugačno vrednost in napravlja popolnoma drugačen vtis kakor pa shod, ki je obiskan le slabo. Nikakor pa ne odgovarja načelu solidarnosti, če se kdo shodu izogiba, dasi morda že v naprej izjavlja, da se s tem, kar se bo na shodu sklenilo strinja tudi on, kajti navzlic takim izjavam se potem dela ravno nasprotno, kritizira čez sklepe in naravna posledica tega je, da postaja vsled takega postopanja med člani nesporazum, nezadovoljnost in prepir. Tako ravnanje in postopanje je čisto gotovo vse kaj drugega, kakor pa solidarnost!

Namen mesečnega shoda gotovo ni treba natančneje razlagati, zadostuje par besed: društvene zadeve so kmalu rešene, ker so to navadni opravki, toda že ta okolnost, da pridejo člani v družabni stik, na člane že neznansko vpliva. Diskuzija o agitaciji ustvarja nove misli, nov pogum, novo veselje in ljubezen do skupne stvari. Razgovor o položaju rudarjev, o njihovih plačah, njihove varnosti, o njihovih zavarovalnih zadevah in o ravnanju z njimi od strani predpostavljene pri delu, jim jasno predočuje njihovo pomanjkanje, izkoriščanje in bedo v kateri žive, »treba je od pomoči« kliče ogorčeno vsakdo pri takih prilikah, toda kdo naj zatira in

odpravlja take reči? Posameznik? Ne! Celota, solidarnost vseh skupaj.

Govoriti o solidarnosti pri delu pri ti priliki zelo miče, vendar pa to vprašanje tvori poseben del zase, za to se za danes hočemo pečati le z vprašanjem organizacije same. Nihče ne more trditi, da bi naša centralna organizacija, Unija, kar se tiče njene sestave in ureditve bila slaba ali pa, da bi napram članom ne more trditi nihče, da bi bili njeni prispevki trditni ne more nihče, da bi bili njeni prispevki previsoki, ki bi naj bili morda vzrok prepočasnega njenega naraščanja, ker izmed vsega drugega delavstva plačujejo ravno rudarji najmanjše prispevke sploh. To naj bodi omenjeno le mimogrede, v resnici pa bi ravno rudarjem bilo v korist, če bi plačevali baš oni najvišje prispevke. Razlogov za to je več ko preveč, kajti čigavo življenje, ravne ude in zdravje je največ izpostavljeno nevarnosti? Statistika o neizgodbah in boleznih odgovarja: Rudarjev. Kje se nahaja najbolj zakrknjen, zahrbtnen, goljufiv in krivičen plačilni zistem? Nikjer drugje kakor v rudništvu! Kje je delavec brez vseh pravic in podrejen posebnim prisilnim zakonitim določbam? V rudništvu. Kje se delavec v zavarovalnih zadevah najbolj nesramno goljufa? Pri rudništvu. In kje je končno zavarovanje delavcev najslabše urejeno? Pri rudništvu. Rudarji nimajo nobenega zavarovanja za slučaj nezgode, nobenih obrtnih sodišč in nobene jamske inšpekcije, skratka, rudarji so svojim izkoriščevalcem v pravem pomenu besede izročeni na milost in nemilost. Kar je drugemu industrijalnemu delavstvu potom zakonov že zdavnaj zajamčeno, si morejo rudarji šele priboriti in vpričo takih razmer si vsak drugi industrijalni delavec reče, treba je velike in močne centralne organizacije, katera lahko nadomešča vse to, kar nam drugače primanjkuje. Če pa naj organizacija vse te velike naloge izvršuje, tedaj je naravno, da potrebuje tudi dosti visoka sredstva. Ali morda to ne gre? O, da, gre, vsaj je tu in tam tudi že šlo, čeprav ne povsod, manjka le potrebna solidarnost in razredna zavednost.

Nobena centralna organizacija niti izhajati ne more, tem manj pa je mogoče, da bi se razvijala in rasla, katere člani niso solidarni in solidarnost tudi resno in dejansko ne izvršujejo. Pri drugih zvezah ostalega industrijalnega delavstva niti posebnega poziva ni treba, da bi njihovi člani dejansko pri agitaciji sodelovali, ker se že vsak posamezen član iz lastnega nagiba trudi zmanjšati število onih, ki iz polne skledne sicer radi zajemajo, ki pa o tem, da bi tudi kaj doprinesli, nočejo ničesar slišati. Vse leto si posamezni člani teh zvez prizadevajo privedi v svojo organizacijo kolikor mogoče večje število takih svojih tovarišev, s katerimi skupno delajo, ki pa še niso postali člani.

Solidarnost, to je tisti činitelj, ki takemu članu narekuje tako delo in ki povzroča, da ga vrši iz lastnega nagiba, ker ve, da je to delo v njegovem lastnem interesu neizogibno potrebno. Tako delo, ki se izvrševati mora, je v pravem pomenu besede kulturno delo, kajti z njim si utrjuje delavec svoje stališče, za katero se bori skupno z drugimi in ta boj obenem tudi potom svojih prispevkov solidarno podpira, pri čemer ne gre samo za to, da svoje stališče samo le obvaruje, temveč gre v poglavitem za to, da se to stališče in položaj zboljša.

Žal, da moramo tudi povedati, da ravno pri rudarjih v tem oziru igra naravnost grešna

brezbrižnost glavno vlogo in da na tej boleznih v mnogih slučajih bolehalo tudi celo mnogi organizirani tovariši. Ta bolezen pa na celotno organizacijo in s tem tudi na celoten položaj rudarjev neznansko slabo vpliva, ker ona povzroča otrpnenje vsega dela v organizaciji in obenem onemogoča vsak gospodarski in socialni napredek rudarjev. Skratka ona ubija vsak čut solidarnosti, ki je za vso prosveto in gospodarsko delo med rudarji potreben. Dokler pa se bodo rudarji sramovali s svojimi neorganiziranimi poklicnimi tovariši in sotrpini govoriti o organizaciji in dokler se jih ne bodo upali za pristop v organizacijo pozvati, toliko časa ne bodo mogli reči, da resnično solidarnost tudi vrše. Torej: »več solidarnosti!«

O razredni zavednosti pa spregovorimo v prihodnjem članku.

Gospodarski pregled.

Avstrijska premogovna produkcija za mesec avgust 1913.

Ministrstvo za javna dela objavlja poročila o produkciji premoga v Avstriji za mesec avgust 1913 v primeri produkcije leta 1912. Glavni podatki dotičnega poročila so:

Kamnit premog:

okrožja (reviri)	sirovi premog		
	metrskih stotov	briketi	koks
Ostrava-Karvin . . .	7,867.190	50.938	2,154.164
Rosice-Oslavany . . .	390.500	71.000	56.067
Kladno-Slany . . .	2,206.151	—	—
Plzen-Střibro . . .	1,136.180	—	—
Začlér-Svatonovice . . .	392.463	—	9.082
Galicija . . .	1,536.730	—	—
Ostale premogovnike . . .	117.333	—	—
Skupno v avgustu 1913	13,646.547	177.266	2,219.313
Skupno v avgustu 1912	13,574.422	129.064	2,021.375
Od januarja do konca avgusta 1913 . . .	108,895.256	1,344.559	16,914.821
Od januarja do konca avgusta 1912 . . .	103,512.995	1,082.760	15,188.262

Rjavi premog:

Mostec-Teplice-Komotava	15,404.786	—	—
Falknov-Loket-Karlovi vari	3,274.621	182.162	—
Wolfsegg-Thomasroith	293.151	—	—
Ljubno . . .	766.194	—	—
Vojstberg-Köflach . . .	612.858	—	—
Trbovlje-Zagorje . . .	947.200	—	—
Istra-Dalmacija . . .	179.212	—	—
Galicija-Bukovina . . .	23.333	—	—
Ostali premogovniki v čeških deželah . . .	239.410	—	—
Ostali premogovniki v planinskih deželah . . .	680.386	—	—
Skupno v avgustu 1913	22,421.181	185.979	—
Skupno v avgustu 1912	22,749.532	189.919	—
Od januarja do konca avgusta 1913 . . .	183,761.455	1,545.488	—
Od januarja do konca avgusta 1912 . . .	172,746.311	1,545.184	—

Produkcija kamnitega premoga je v mesecu avgustu 1913 napram istemu razdobju prejšnjega leta poskočila za 72.125 metrskih stotov. Produkcija briket iz kamnitega premoga je istotako v tem sorazmernem času poskočila in sicer za 48.202 met. stotov. Končno je v istem času poskočila tudi še produkcija koks za 197.938 met. stotov. Temu nasproti pa je produkcija rjavega premoga nazadovala za 328.351 met. stotov in produkcija briket za 3940 metrskih stotov.

Rudarji, agitirajte med svojimi tovariši za pristop v strokovno organizacijo, in širite povsod „Rudarja“ in „Zarjo“.

gočni, široki novi stavbi, ki sta s svojimi nadstropji napravljali vtis velikanskih graščin ali bolje rečeno, ki sta izgledali kakor moderna sanatorija v kakem elegantnem planinskem zdravilišču.

Kje sta se ti dve moderni, velikomestni stavbi vzeli v tem drugače enoličnem in dolgočasnem kraju?

Stvar mi je bila kmalu jasna, tembolj pa sem se začudil, ko sem zvedel, da obe veliki stavbi na onih višinah nista nikaka sanatorija, temveč da so vojašnice, ki jih je tamkaj postavil mladoturški režim kot znamenja naglega skoka v sredino velike evropejske kulture. Ko so Srbi vdrl v deželo so našli te vojašnice še prazne, nihče v njih še ni stanoval in razume se, da so tvorili Srbom dobrodošel plen, ki jim je nudil prijetnega podstrešja.

V neposrednji bližini postaje Kumanovo je vladalo živahno vojaško življenje. Tukaj se cesta deli proti Egri Palanki, vsled česar tvori Kumanovo Srbom najvažnejšo oporno postojanko za njihove vojne operacije proti Kistendilu. Nastalo je tukaj velikansko mesto sestajajoče iz samih šotorov, med katerimi je mrgolelo vse polno vozov in taborišč ogromno število vsakovrstnega vojaštva; poleg železniškega tira so se vlekli cele verige piramide pušk, vmes pa so semtertja švigale raznovrstne ordonance po svojih poslih. Od šotorskega mesta nekoliko v stran se je nahajala velika, podolgasta baraka iz

koje strehe je vihrala bela zastava z rdečim križem. Bila je to vojna bolnišnica, ki je bila, kakor sem se prepričal, vsa polna ranjencev. Daleč v stran, pa tako, da se jih je komaj videlo, so stale barake za bolane na koleri, katerim pa sem se iz razumljivih razlogov namenoma skrbno izogibal. Zato se je v okolici železniške postaje, ki je bila kar na debelo vsa polita s karbolom in gašenim apnom, nudilo za gledati toliko in različnih stvari, da je moja radovednost za pogled v omenjene barake bila v polni meri odškodovana. Tu so se nahajali pravcati hribi zloženih vreč, polni moke, potem ogromno število s streljivom napolnjenih zabojev, ki so bili tako zloženi, kakor zidovje iz samih kvadrov, tu in tam pa se je nahajalo zelo mnogo različnega turškega plena, katerega so Srbi pri Kumanovem Turkom odvzeli, med drugim tudi naravnost neverjetne množine žice z bodečimi ostmi.

Na potnike, ki so se nahajali še v vlaku, vse te stvari, ki so vzbujale spomin na smrt, kakor je bilo videti, niso napravljale prav nobenega posebnega vtisa, nasprotno, vsak trenotek so našli kak povod za glasen smeh in krohot. Posebno veselost pa so vzbudili štirje grozno divje izgledajoči, v albansko nošo oblečeni četaši, ki so imeli vse polno patron in so s »hi« in »ho« gnali pred seboj malega osla, ki je nesel na hrbtu vso njihovo robo. S tem oslom vred so hoteli vstopiti v vlak, kar se jima je potem, ko so osla za ušesi potegnili čez stopnice končno

tudi posrečilo. Razume se, da se je v pričo tega komičnega prizora daleč na okoli razlegal velikanski krohot. »seda končno imate vašega brata gori« so klicali nekateri. Veselje, ki ga je ta prizor napravil tudi meni, pa se je kmalu spremenil v veliko grozo. Ko sem namreč stopil za postajno poslopje je tamkaj med drugimi bolanimi vojaki ležal tudi nekaj kakor smreka dolg Črnogorec. Ležal je na trebuhu kakor sveča in zdelo se je kakor da ga je ohromil, natezajoči krč. Njegova lega se je zdela vsem sumljiva, zato so nekateri nekaj časa telo tega vojščaka velikana, ki je ležal trdo in tiho kakor da bi bil mrtev, tresli. Nenadoma se je obrnil in pokazal se je od bolesti skremžen obraz, katerega je odlikoval značilen orlovski nos Črnogorcev. Mož se je z veliko težavo dvignil kazaje na otrple noge in kraj želodca je grozno stokaje dejal, da ga v želodcu strašno boli. Vse se je prestrašeno jelo umikati, kajti to je bila kolera. Tudi jaz sem zapustil ta nesrečen kraj goječ v prsih nado, da ta nesrečni mož, ki ima gotovo doma številno družino, ne zapade strašni kugli. Morda se je šlo le za slučaj disenterije, koje znake so, kakor sem izvedel, pogostoma zamenjavali s kolero.

Po dolgem čakanju se je vlak jel pomikati in trajalo je zopet dve uri predno sem iz Belgrada do malega po šestintrideseturni vožnji dospel v dolino Vardar, kjer se je vlak gromeč čez neki most ustavil v Bitolju.

Naši tovariši na Koroškem.

Ako se pelješ po železnici do Prevalj, tedaj imaš še pol ure hoda od kolodvora in prideš po poti, ki vodi skozi ozko dolino med zaraščeni hribi, kjer poleg ceste, ki vodi kvišku, teče tudi potok, ki te že vsled svoje umazane barve opominja, da mora biti tam gori nekaj nenavadnega, v drugače prijazno naselbino Leše. Hiše, večje in manjše ter bajtice stoje tu deloma po več skupaj, deloma pa tudi raztresene po zelenih travnikih in prijaznih gričih. Celotna slika, ki se ti, ako gledaš iz vzvišenega prostora nudi, napravljaja precej ugoden in prijazen vtis tako, da nehote misliš, da tu prebivajo zadovoljni ljudje, ki imajo zadostnega vsakdanjega kruha, skratka, da so srečni na tej svoji zemlji. Na svoji zemlji? Počaka malo in kmalu ti bo stvar jasna. Že precejšnje število hiš in koč, ki se nahaja s krajem v očitnem nesoglasju, dopoveduje, da se tukaj mora nahajati nek izvor, iz katerega številni tukajšnji prebivalci, zlasti moškega spola črpajo potrebe vsakdanjega življenja, kajti, da bi gričast kraj, ki tvori nekako dolino, ki jo obdajajo hribi, ne bi bil v stanu preživljati tolikih prebivalcev, če ne bi bilo drugega vira, je takoj na prvi pogled vsakemu jasno. Da bo pa stvar še jasnejša, naj takoj tudi dostavimo, da se tukaj pravzaprav nahajamo tudi v nekakem majhnem kraljestvu, kjer neomejeno vlada resnični plemenitaš, kateremu se v žilah pretaka modra kri. Ta plemenitaš, po imenu Henckel in po predikatu grof, je rojen nekje v Nemčiji. Rojenice, ki so stale ob njegovi zibelki so mu bile zelo naklonjene, kajti obsipale so ga že ob njegovem rojstvu s težkimi milijoni, ki so jih njegovi dedi bog ve kje kot klativitezi mirnim trgovcem in kmetom z obcestne zasede pokradli. Mož, ki je zrastle v brezskrbnem izobilju sedaj rop svojih očetov v nekoliko drugi obliki, katero moderni zakoni ne kaznujejo, ki pa vendar je krutejša od prvotne, v svoji neukrotljivi grabežljivosti nadaljuje.

Tukajšnje njegovo kraljestvo sloni na premogovniku, ki je njegova last, tudi vse drugo kamorkoli v Lešah pogledaš nosi pečat grofove lastnine, zlasti zemlje. Tu in tam deloma zidane, deloma lesene kočice, v katerih prebivajo podaniki tega nekronanega kralja so deloma sicer last rudarjev, vendar pa je ta lastnina le fiktivna (v domišljiji), kajti zemlja, na kateri te kočice stoje, je »sveta, nedotakljiva lastnina« bogatega grofa. Čudno razmerje! Razume se, da za takih okolišnih postaja taka kočica v danem slučaju za rudarja, posestnika — brez zemlje — zelo dvomljiva vrednost. Drugi del rudarjev zopet stanuje v takozvanih rudniških hišah, v stanovanjih, v katerih bi človek sodil, da je nemogoče, da oblasti puščajo rabiti taka »stanovanja« za človeška prebivališča. Toda kaj oblasti in njeni orožniki, to za bogataša Henckla nič ne velja in ravno tako se požvižga tudi na zdravniško mnenje!

Takih krajev in premogovnikov kakor v Lešah in drugih rudnikov ter plavžev poseduje milijonar Henckel zelo mnogo, navajamo na Koroškem samo še Sv. Štefan in Raibl.

Razume se, da grof Henckel sam ne dela sploh nič, pač ima povsod nastavljene svoje ravnatelje in upravitelje, ki imajo povelje, iz uboge pare, ki je zaposlena v njegovih rudnikih, plavžih in gozdovih, izprešavati kolikor mogoče več dobička, katerega ta grof potem v raznih kopalniških na jugu in severu, pri konjskih dirkah in v drugih zabaviščih s polnima rokama razsiplje.

Pri tem plemenitem poslu še bolj plemenitega grofa prav nič ne ovira dejstvo, da se denarja, s katerim pita marsikatero aristokratsko vlačugo, drži kri sestradanih rudarjev, solze vdov, lačnih otrok in strganih sirot. In nehote nam prihaja vera in večno zveličanje o katerem nam služabniki cerkve, ki pa so že zdavnaj postali tudi služabniki kapitalizma, pri vsaki priliki toliko prepovedujejo. In nehote se zopet prijemljemo za razpaljeno glavo in se vprašujemo, ali mora tak človek kakor grof Henckel, katerega so jamski sužnji v Lešah in drugod iz dna duše že na stotisočkrat prekleli, sploh imeti kako vero? Ne in tisočkrat ne! Ljudi a la Henckel, če bi dali kaj na vero in na večno zveličanje, bi moral navdajati strah in groza pred sencami izmozganih rudarjev in umičenih žrtev, ki jih je zahtevala in pozročila njihova zelena zavist, lakomnost, požrešnost in poživinjena brezsrčnost. Takim ljudem ni vera in cerkev nič drugega, kakor plašč, s katerim bi radi zakrili novo izkoriščanje in rop nad delavci. V resnici pa tak človek nima niti toliko vere, kolikor je črna za nohtom, vendar pa se mu zdi pripravno sredstvo, s katerim delavce omamlja, da ne bi opažali oziroma ne mislili na suženjski jarem, v kateri jih je upregel. Pri tem poslu mu je seveda dobro došel duhovnik rimske internacionale, ki v mitični obliki obeta izstradanim delavcem boljše življenje na onem svetu, za katero pa gospodar ravno teh delavcev ne mara, in raje že na tem

svetu na njihove stroške in za njihove žulje v obilici živi, oni svet pa prepušča kot pravilica vsem onim, ki so revni na duhu. Toda nehajmo s tem, ker je lumparija, ki se vrši od strani plemenitega grofa in njegovih pajdašev ter biričev tako velika, da bi nas vodilo predaleč, če bi hoteli te predstavnike sedanje družabne korupcije sleči do nazega.

Skoda, da razni predpostavljani in naj si bodo tudi rudniški uradniki, niso prišli še tako daleč, da bi pojmi, da tudi oni niso nič drugega kakor objekt, katerega dasi v drugi obliki, razni grofje in drugi kapitalisti izkoriščajo ravno tako, kakor vsacega drugega, ki je toli nesrečen, da se je moral deroči kapitalistični zverini udinjati. Je že res, da je med temi gospodi mnogo razlike. Eni si znajo naklonjenost delavcev z uljudnim, dasi morda določnim občevanjem, postopanjem in ravnanjem pridobiti. To so taki, ki tudi v delavcu oziroma rudarju vidijo človeka in vpoštevajo, da je življenje rudarja itak dosti težko in trdo, da torej ne more in ne sme biti njihova naloga ogreniti mu to življenje še bolj. Najde se pa v rudnikih tudi uradnike, in takih je največ, ki smatrajo pri svojih dostikrat omejenih zmožnostih za svojo najvažnejšo življensko nalogo rudarjem v pretirani obliki kazati pri vsaki priliki gospoda. Maščevanje za vsako malenkost, škodoželjnost, nepotrebno sekiranje, preganjanje rudarjev in trdo ter neprijazno občevanje in dostikrat tudi surovo ravnanje z njimi, to so zelo pogoste lastnosti takih uradnikov, ki v mnogih slučajih ne mislijo na to, kako natančno se jim pozna, da skušajo z uveljavljenjem takih dostikrat zelo brutalnih pripomočkov zakrivati po največ svoje pomankljivo praktično strokovno znanje.

V vrsto teh uradnikov spada v Hencklovem kraljestvu Lešah tudi nadinženir Stanek, Stanek, ki ima tudi to bolezen, da se navzgoraj hoče pokazati spretnega gospodarja, ve, da grofu imponira najbolj s tem, če mu prezentira kolikor mogoče veliko dobička iz premogovnika. Da se gospodu Staneku ta njegov namen posreči in da se njegovi grofovski milosti prikupi, je etabliral v Lešah tak zistem, ki je mogoče morda le še nekje v Sibiriji. Trganje na plači rudarjev ter vsakovrstna zlobnost napram rudarjem in grozen nered in zanemarjenost v jamah, na pol podrti rovi, to vse so posledice blaznega in konfuznega gospodarstva v tem premogovniku. Ni čuda, da vsak iz tega drugače po naravi prijaznega kraja beži, kdor se le zna rešiti in bežati more. Če mora premogovnik pod vodstvom gospoda Staneka pošiljati na vse konce in kraje svoje agente, da iščejo vedno novih delavcev, tedaj pač lahko vemo, koliko je pri taki upravi udarilo. No, pa pustimo tudi to, govorili smo o tem že večkrat in kakor kaže, bomo govorili še.

Eno pa je gotovo, na videz tako lep in prijazen kraj je, ako pogledamo nekoliko natančneje v notranje življenje tukaj živečih rudarjev vsled brezprimernega izkoriščanja pravcata dolina solz, trpljenja in bede.

Ljudstvo pa, katerega je tukaj tuj, oduševski kapitalist zaslužnil, je v svojem jedru zdravo, rudarji so pomen, namen in potrebo organizacije ter potrebne solidarnosti zapopadli, kar zagotavlja napredek in uspeh, ki pri vztrajnem delu ne more izostati. V prepričanju, da bodo naši tovariši v Lešah, spoznavši svoj položaj in tudi celoten položaj delavskega razreda sploh, napeli vse moči, da bodo v svojo strokovno organizacijo, katera more tvoriti jez proti uničevanju delavskega rodu, spravili do zadnjega svojega tovariša. Da, tovariši, vsakdo izmed nas mora postati bojevnik zoper kapitalistične hijene, ki so nas obkalile, preteč nam in našim otrokom s poginom, ako se jih kot odločni možje ne bomo ubranili. Nič ne de, če se med nami najde sem in tje tudi kak omahljivec, ki pozabi kaj je možatost, to nas ne more zadrževati v splošni borbi; nastalo vrzel pa zamašimo z novimi bojevniki, parola naša pa bodi naprej, vedno le naprej!

In sedaj naj se od Leš za enkrat poslovimo. Kar smo videli v Lešah slabega, ne more zbrisati niti humanitarni zavod — rudniška bolnišnica, tem manj pa rudniška kantina. Spotoma v Prevalj nas kakor v slovo pozdravlja še rudniški mostič nad cesto, po katerem prevažajo z zmojem rudarjev poškrabljeni premog, ki se nahaja na potu, da se izpremeni v zlate cekine, ki bodo potem zdrkljali v nenasitno žrelo plemenitega grofa Henckla. Morda odpade od tega tudi nekaj niklja za rudarje v Lešah.

Sedaj pa hitimo v Možice in Črno, kajti tudi tamkaj imamo zelo mnogo opravka. Tovariši v Lešah, pozdravljeni!

Iz rudarskih zadrug.

Zapisnik

konference rudarske zadruge druge skupine rudnikov nahajajočih se v okrožju c. kr. rudarskega urada v Celju in za premogovnik v Zagorju ob Savi, ki se je vršila v nedeljo, dne

12. oktobra 1913 v prostorih konsumnega društva v Hrastniku.

Načelnik druge skupine Majdič Florjan pozdravi navzoče, ter otvori ob pol 10. uri dopoldne konferenco, nakar prečita imenik delegatov, konstatira navzočnost 67 delegatov ter da je konferenca sklepčna. Kot zapisnikarja imenuje tovariša Fr. Mastnaka in končno naznani dnevni red, ki je:

1. Poročilo glede nadaljevanja šole v Trbovljah;
2. Enoten službeni red za celjsko uradno okrožje;
3. Raznoterosti.

I.

Poročilo rudarske nadaljevalne šole v Trbovljah, katerega prečita načelnik Majdič, se vzame na znanje. Nadalje načelnik istotako prečita prošnjo vodstva obrtne nadaljevalne šole v Zagorju ob Savi, ki prosi za običajno podporo. Delegat tovariš Iv. Zalesnik iz Velenj v daljšem govoru poudarja potrebnost šole in stavi končno predlog, naj se vodstvu obrtne šole v Zagorju ob Savi običajno subvencijo v znesku 300 K dovoli, vendarle pod pogojem, da se priredi rudarski tečaj in se to subvencijo sme porabiti izključno le za ta tečaj. Sprejeto.

II.

Delegat A. Tratnik iz Trbovelj predlaga, da se naj pozove rudniški urad, da čimprej izdela enoten službeni red, za okrožje c. kr. rudniškega urada v Celju, katerega naj predvsem predloži krajevnim delavskim odborom, ki imajo morebitne izpremenjevalne predloge staviti. Morebitne izpremenjevalne predloge naj veliki odbor upošteva, rud. urad pa naj službeni red potrdi le takrat, če sta se prva in druga skupina od točke do točke na službenem redu zedinili. Delegat J. Komplet iz Hrastnika želi, da se naj novi, izdelani službeni red predloži krajevnim delavskim odborom v slovenskem jeziku. Obema predlogoma se pridružujeta tudi delegata in sicer A. Pajer iz Trbovelj in Ferd. Valenčak iz Velenja, nakar sta bila oba predloga soglasno sprejeta.

III.

Delegat A. Mozetič iz Trbovelj se pritožuje glede pomanjkanja rudarske policijskega reda, ukazov glede vnetilnih plinov in sploh vseh drugih predpisov ter predlaga:

Rudniški urad se naj pozove, da za vsacega delegata preskrbi po en izvod rudarsko-policijskega reda s vsemi dodatki, opravljeni red glede ravnanja pri uporabi razstreliv, ukaz glede vnetilnih plinov in poduk za delavce glede varnostnih naprav. Vse to v slovenskem jeziku. — Delegatje iz Hrastnika se pritožujejo proti delu v odkopih hrastniškega premogovnika ki se vrši proti tozadevnim določbam rudarske policijskega reda; odkopi so tukaj širši kakor 4 m in višji kakor 4 m in daljši kakor 10 do 12 metrov. Ker je v takih odkopih zelo nevarno delati se naj rudniški urad pozove, da tako vršbo dela prepreči. — Delegat Komplet iz Hrastnika omenja, da so bili člani krajevnega odbora oblastveno klicani v Trbovlje radi povišanja v kraju običajne dnevne mezde, vsled česar so zamudili dnevni zaslužek z ozirom na to v imenu hrastniških delegatov predlaga: Konferenca skleni, da ima zadruga dotičnim odbornikom povrniti zamujeni zaslužek, kakor tudi plačati primerno odškodnino. Delegat Ferd. Valenčak iz Velenj priporoča, konferenca naj enkrat za vedno sklene, da ima zadruga plačati pota in zamujeno delo delegatom, ki ga zamude v izvrševanju svoje funkcije vsled uradnega poziva, vsakokratno sklepanje v posamičnih slučajih na konferencah potem odpade. Predloga sta bila sprejeta. — Delegat J. Marin iz Trbovelj izraža željo naj bi rudniški urad uradnim potom ukrenil, da se kvalificirane delavce naj ne krajša na plači, če se jih premesti od enega dela k drugemu. — Delegat P. Groblar iz Trbovelj pravi: V trboveljskem premogovniku se je uvedlo zaplavljanje (Stemung), vsled katerega postajajo rovi zelo nemarni, posebno ker niso dovolj kanalizirani tako, da se voda odteka ne more, kar povzroča, da morajo delavci v rovih gaziti po čevljev visoko v vodi in blatu. Posledica tega je, da delavci obole na revmatizmu. Zato predlaga naj se rudniški urad pozove, da podjetništvu naloži, da potrebno in zadostno kanalizacijo izvede tako, da se bo voda odtekala. Sprejeto. — Delegat J. Jazbec iz Trbovelj se pritožuje, da vozijo strojevodje z motorji po glavni progji v jami tudi takrat, kadar delavci na delo prihajajo in odhajajo. Ker je prostor v rovu majhen, se delavci nimajo kam izogniti, je tako ravnanje zelo nevarno, kar dokazujejo že mnoge nesreče, ki so se vsled tega ravnanja že pripetile. V imenu trboveljskega delavstva predlaga rudniški urad pozvati, da uradnim potom ukrene, da se med časom šihne zamene ne sme z motorjem po rovu voziti. Tudi ta predlog je bil sprejet. — Neki drugi delegat iz Trbovelj se pritožuje zaradi pomanjkanja jamskega lesu pred jamami. Rudarji morajo med delom hoditi iz jame les nalagat in sami v jame voziti,

to pa prizadetim rudarjem povzročila velike zamude pri delu, rudniški urad naj obratnim vodjem v Trbovljah kaže, da nastavijo posebne tesarje, ki naj potrebni les pred jamami pripravljajo. — Delegati iz Zagorja ob Savi se pritožujejo radi tega, ker pri rovu v Kotredežu nimajo nobene kopelji. — Konferenca izraža željo, rudniški urad naj iz zdravstvenih ozirov rudniškim podjetništvom naloži, da pri rudnikih, kjer dosedaj še nobenih kopelji ni, napravijo potrebne kopelji za moštvo. — Končno konferenca izraža željo, naj rudniški urad na konferenca vselej odpošlje zastopnika tega urada.

Ker se za besedo nihče več ne javi, zaključijo načelnik ob 12. uri popoldne konferenco.

Hrastnik, dne 12. oktobra 1913.

Fr. Mastnak, i. r.

Florjan Majdič, i. r.

zapisnikar.

druge skup. načelnik.

Dopisi.

Trbovlje. V nastopnem objavljamo notico, ki jo je nedavno tega prinesla mariborska »Straža«, ki je nov dokaz zato, kako je klerikalcem pri srcu trboveljska premogokopna družba in kako znajo na indirektni način rudarje spretno zazibavati v brezbrizni spanec in vcepjati jim suženjskega potrpljenja, ter odvracati jih po klerikalnem mnenju grešne nezadovoljnosi. Notica se glasi:

Tukajšnji premogokop je dobil dve lepi lokomotivi in več vozov za odvažanje materiala pri odkrivanju premoga na Doberna. Sliši se, da pride še več novih lokomotiv in poseben stroj, ki bo odkrival premog brez kake delavske moči. Pač je vredno, ogledati si ta premogovni zaklad, ki je bil zakrit s tako rodovitnimi travniki in njivami. Nihče pač ni slutil, da je toliko črnega blaga pod to zemljo! Trboveljska družba si je pridobila v kratkem več milijonov vrednosti, a tukajšnji delavci pa trajen kruh. Žalibog, da se naši delavci trumoma selijo na tujo zemljo, v Nemčijo in drugam. To stori danes socializem in z njim združena nezadovoljnost. Ako je v Nemčiji res tako dobro, zakaj pa pridejo iz Nemčije tudi tu sem rudarji? Menda se tudi v Nemčiji med ne liže. Vedno je še boljše v domačem kraju, kakor v tujini. Neki rudar je pisal svojemu znancu iz Pruskega, da naj svari tovariše pred agentom, ker ni tako, kakor se obeta, zato upa kmalu zopet priti v Trbovlje.

Klerikalna »Straža« se torej veseli, da se je Trboveljska premogokopna družba obogatila z novimi milijoni in tolaži rudarje, da bodo imeli trajen kruh. V pričo novih milijonov, ki jih bodo pobasali njeni akcijonarji, tuji kapitalisti, niti z eno besedico ne omenja, kakšen naj bo ta kruh in da je za kruh, ako ga naj bo zadostno, treba tudi poštene plače. Slabo bi poznal tisti naše klerikalce, ki o njih sodi, da ne vedo, da je tisti kruh, ki ga bogata milijonarska Trboveljska premogokopna družba reže rudarjem, tako pičel in tako suh, da rudarji s svojimi družinami ob tem kruhu ne le stradajo, temveč v pravem pomenu besede hirajo.

Klerikalni hinavec nadalje milo tarna in roti rudarje, naj se nikar ne izseljujejo v Nemčijo, češ, da je tam na Pruskem tako slabo, da se rudarji vračajo nazaj v Trbovlje. Gotovo tudi mi ne priporočamo rudarjem, naj bi se izseljevali, ali to kar piše »Straža«, je enostavno laž, kajti nam je dobro znano, da če bi agentje Trboveljske premogokopne družbe ne vabili rudarje s pomočjo sleparskih pretvez iz Nemčije v Trbovlje, tedaj bi tisti rudar, ki se bi iz lastnega nagiba vrnil v suženjski jarem Trboveljske premogokopne družbe, bil bela vrana. Dasi, kakor rečeno, tudi mi ne vidimo radi, ako zapuščajo rudarji domač kraj, vendar pa nam niti na misel ne pride, da bi po klerikalnem vzoru tajili, da je življenje v Nemčiji res boljše kakor pa pri nas. »Straža« tudi vzdihuje, da je nezadovoljnost med rudarji povzročila socializem. Da to dejstvo klerikalcem ne ugaja, to že verjamemo, tembolj pa veseli nas, da je ravno socializem tisti, ki je odprl rudarjem že kolikor toliko oči in da je pospešil med njimi spoznavanje svoje vrednosti. Ravno z zatrdilom, da je socializem povzročil med trboveljskimi rudarji nezadovoljnost, »Straža« priznava, da je nauk socializma za rudarje naravnost sreča, ker bi sicer Trboveljska premogokopna družba s svojim klerikalnimi pomagači še vse drugače odirala in izžemala, kakor pa sedaj. Mi že zdavnaj vemo, tudi »Straža« in drugi klerikalni listi nam to venomer dokazujejo, da so se klerikalni veljaki à la Benkovič itd. gospodi Trboveljske premogokopne družbe

s kožo vred za raznovrstne »naklonjenosti« vdinjali. Toda klerikalna želja in zahteva, naj bi rudarji ob suhem in trdem kruhu, pri težkem delu bili zadovoljni, medtem ko se zavezniki slovenskih klerikalcev, tuji kapitalisti, za njihove žulje maste z milijonskimi profiti, ta je vendar nekoliko preneumna.

Velenje. Dne 7. septembra t. l. je po nalogu državnega in deželnega poslanca, profesorja in bog si ga vedi še kaj, Verstovška, sklical Zajec shod, ki naj bi baje bil namenjen vsem rudarjem, v Škale. Ne vemo, ali smatra gospod Verstovšek rudarje za tako neumne, ali je sam morebiti tako omejen, ker drugače bi si gotovo ne upal prihajati on, tovariš, dr. Benkoviča in pristaš tistih slovenskih klerikalnih veljakov, ki rudniškim magnatom pri vsaki priliki za razne »prijaznosti« ležejo v čreva in v državnem zboru, očitno uganjajo le tako politiko, ki je gospodom premogovnim baronom po godu, prihajati z zahtevo, naj bi rudarji, za katerih kožo se gre, prihajali to protidelavsko politiko podpirati. No, hvala bogu, rudarji so klerikalno hinavstvo že zdavnaj pregledali, kak Verstovšek in naj bo že državni poslanec ali profesor, jim ne imponira več, to je tudi udeležba od strani rudarjev na tem shodu jasno pokazala. Bilo jih je kakih 15 do 20, izmed vseh, ki so smatrali za potrebno priti in delati štafažo temu profesorju, pajdašu izkoriščevalcev, ki je z vsemi ostalimi svojimi klerikalnimi kompani s kožo vred vdinjan najhujšim izkoriščevalcem, ki jih zemlja nosi, rudniškim mogotcem.

Zdi se, da ima klerikalna družba direkten nalog delati med rudarji zgago in odvracati jih s pomočjo raznovrstnih fraz od najvažnejših njihovih interesov. Ali namen te gospode je tako prozoren, da niti nobena njihova pretveza in trik, ki bi vso čast delal kakim konjskim mešetarjem, pri rudarjih ne vleče več. Račun, ki so ga napravili razni klerikalni advokati in drugi doktorji ter profesorji, da bodo sedanje razmerje, ki vlada pri Spodnještajerski združeni bratovski skladnici, agitatorično izkoristili v svoje strankarske in politične svrhe ter za svojo trapasto klerikalno strokovno (!) zvezo jim je proletarska zavest velenjskih rudarjev temeljito prekrizala. Od tod tista jeza, ki jo je Verstovšek na tem shodu bruhal iz sebe in laži, ki ne bi delale sramote nobenemu ciganu. Mi naj bi prihajali na shode, kjer hočejo klerikalni kolovodje loviti med rudarji kalinov? To je vendar nekoliko smešna zahteva. Ali mar moremo mi po želji klerikalnih kolovodij delati skupno z najhujšimi sovražniki, ki so rudarje že neštivilnokrat njihovim izkoriščevalcem izdali in prodali? Nekaj tacega vendar noben pameten človek ne more zahtevati. Tudi skrajno zahrbtni so ti gospodje, najprej nas vabijo na njihove shode in potem, kadar se kak zaveden rudar oglasi za besedo, mu jo ne dajo ali pa že tako zasučejo, da jo ne dobi tako, kakor se je to na primer zgodilo dne 20. julija, kar pač jasno dokazuje, da je klerikalcem poštenje nepoznana reč. Gospodje od klerikalne klike naj ostanejo med štirimi stenami lepo sami, tam naj gospod Verstovšek in druge njemu sorodne duše zabavljajo in se jezijo, da bodo zeleni, kar nas prav nič ne bo žemiralo. Mi imamo drugega važnega dela, ki nam bo, kakor smo prepričani, tudi kaj koristilo in ne Verstovškove hujskarije in pa bevskanje »Slovenskega Gospodarja«, v katerega ta fina klerikalna kompanija odlaga svoj ne fini smrad. Skupno delo s to družbo prav prijazno toda odločno odklanjamo, ker nočemo zagaziti v klerikalno blato; nočemo pa tudi, da bi nam naši tovariši nekaj mogli predbacivati, da smo se tudi mi s klerikalci vred vdinjali rudniškemu kapitalu. Sicer pa naj bo gospod Verstovšek prepričan, da smo mi rudarji do raznih doktorjev in profesovjev že zdavnaj izgubili vsako zaupanje. Ostane naj ta gospoda tam, kjer je in naj bo brez skrbi, mi rudarji si bomo naše stvari že sami uredili, za to nobenih profesorskih kibicev ne potrebujemo.

Hrastnik. V nedeljo, dne 12. t. m. se je vršil shod rudarjev, na katerem je poročal sodrug Sitter o zvišanju običajne mezde. Govornik je natančno razjasnil, kako hočejo razni podjetniki poslabšati nameravano zvišanje. Akoravno je dokazano, da je povprečna plača kopača nad 4 krone, trdijo gospodje od rudnika, da je samo 3 K 20 vin. Ti ljudje ne privoščijo ubogemu rudarju v slučaju bolezni par novcev več bolniščinine. Mi pa opozarjamo c. kr. okrajno glavarstvo v Celju, da naj vzame za podlago »resnično dnevno mezdo in po isti tudi sestavi bodočo običajno mezdo. Spomnil se je tudi bodočih občinskih volitev ter opozoril že sedaj rudarje na eventualni boj. Kajti pričakovati je, da se

bode vse, pa naj si bode črno, belo-modro-rudeče, ali pa rumeno-črno-rudeče, združilo proti delavstvu. Končno je pozval navzoče, naj pristopijo v organizacijo. Kajti le dobro organizirano delavstvo je močno.

Razne vesti.

Nova nesreča. Iz Bruselja v Belgiji javljajo, da so se v nekem premogovniku pri Se-raingu vsule velike plasti kamenja, ki je šest rudarjev zagreblo. Tri rudarje so izkopali mrtve, ostali trije pa so bili težko poškodovani.

Eksplozija v skladišču smodnika. V fortu Monte Maria pri Rimu je v dveh kasematah eksploziv smodnik in obe pogljal v zrak. Trije delavci so mrtvi, trije težko ranjeni. Nesreča se je zgodila pri nabijanju bomb, ki so bile pripravljene za letalne stroje.

Cementna industrija. Nekateri izdelovalci cementa so zadnji čas razširili svoje tovarne in zahtevajo nov kartel, ki bi jim dovolil, da smejo več cementa izdelovati, kakor so ga dosedaj.

Jubilej lokomotive. Mnogo jubilejev se obhaja v naši dobi. Toda vkljub temu se je letos pozabilo na eno stvar, ki je vrednejša, da se je spominjamo, kot marsikatera druga. 13. maja letošnjega leta je poteklo sto let, odkar se je v premogovniku Whilam na Angleškem vporabljalo prvo lokomotivo za prevažanje premogovnih vozičkov. Iznajditelj prvotne lokomotive je bil ravnatelj jame, Viljem Hedley. »Puffing Billy« — tako se je imenovala lokomotiva — je 54 let opravljala svojo službo pri jami in sicer do leta 1867. Potem pa je prišla v South Kensington muzej v Londonu. Natančen posnetek te lokomotive je zveza nemških železniških uprav leta 1906 podarila muzeju v Monakovu. »Puffing Billy« je svoječasno vlekla 12 do 16 naloženih premogovnih voz v hitrosti 8 kilometrov na uro.

Dober tek

je dobra stvar!
Zanemarjaj je nikar!

Dober tek

imaš vsak dan, ako vživaš

Želodčni liker „FLORIAN“ je pripravil tek in prebavo marsikomu, ki je zama kupoval draga in neprijetna zdravila!

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

KOLINSKO CIKORIJO!

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani ==

Izdajatelj in zalagatelj M. Čobal v Zagorju ob Savi. — Odgovorni urednik Ivan Tokan v Ljubljani. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.